

VALTION YDINJÄTEHUOLTORAHASTON VUODEN 2023 TILINPÄÄTÖKSEN VAHVISTAMINEN**Valtion ydinjätehuoltorahasto**

Valtion ydinjätehuoltorahasto (myöhemmin rahasto) perustettiin vuonna 1988 ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisen toteuttamista varten. Rahasto on vuoden 2004 alusta lukien lisäksi huolehtinut ydinenergialain (990/1987) 7 a luvussa tarkoitetun ydinalan asiantuntemuksen varmistamiseen liittyvien maksujen perimisestä ja näin kerättyjen varojen jakamisesta. Rahaston varat jakautuvat edellä todettujen käyttötarkoituksiensa perusteella kahteen erilliseen varallisuuteen, joista muodostuvat Varautumisrahasto ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisysvarallisuuden tutkimusrahasto (myöhemmin tutkimusrahasto).

Rahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion rahasto, jonka kirjanpidon, maksuliikkeen, muun laskentatoimen ja tilinpäätöksen osalta noudatetaan valtion talousarviosta annettua lakia (423/1988) ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

Rahaston tilinpäätös 2023

Ydinenergialain 38 a § 1 momentin 10 kohdan mukaan rahaston johtokunta hyväksyy ja allekirjoittaa rahaston tilinpäätöksen ja siihen kuuluvan toimintakertomuksen sekä toimittaa se työ- ja elinkeinoministeriölle, jonka jälkeen työ- ja elinkeinoministeriö Valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (161/2004, rahastoasetus) 10 § 3 momentin mukaan vahvistaa tilinpäätöksen asian oltua valmistavasti käsiteltävänä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa.

Rahastoasetuksen 10 § 2 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kirjanpito on järjestettävä niin, että tilinpäätöksessä voidaan esittää erikseen oikeat ja riittävät tiedot Varautumisrahaston ja tutkimusrahaston toiminnasta ja taloudesta. Rahaston tilinpäätöksen liitteeksi on laadittava Varautumisrahaston ja tutkimusrahaston erilliset tuotto- ja kululaskelmat, taseet ja talousarvio-osien vertailut.

Rahaston johtokunta hyväksyi tilinpäätöksen 1.2.2024. Rahaston tilintarkastajat ovat 7.2.2024 puoltaneet tilinpäätöksen vahvistamista johtokunnan esityksen mukaisena.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tilikauden 1.1.–31.12.2023 tuottojäämä on 154 361 034,66 euroa ja tase 2 819 492 446,08 euroa.

Varautumisrahaston toiminta

Toiminnan periaatteet

Jätehuoltovelvolliset täyttävät ydinenergialaissa säädetyt varautumisvelvollisuutensa siten, että he suorittavat vuosittain maaliskuun loppuun mennessä rahaston johtokunnan vahvistaman ydinjätehuoltomaksun Varautumisrahastoon. Lisäksi he luovuttavat maksukyvyttömyytensä varalta valtiolle vakuuksia vuosittain kesäkuun loppuun mennessä niitä ydinjätehuoltokustannuksia varten, joita Varautumisrahastoon kerätyt varat eivät vielä kata.

Kunkin jätehuoltovelvollisen rahasto-osuus muodostuu sen maksamista ydinjätehuoltomaksuista ja sille Varautumisrahaston voitoista tulevista osuuksista. Rahasto-osuutta vähentävät jätehuoltovelvolliselle Varautumisrahastosta palautetut ylijäämät ja Varautumisrahaston tappioista tulevat osuudet. Vuodesta 2022 alkaen otettiin lisäksi käyttöön jätehuoltovelvollisen suojaosuus, jonka suuruus on ydinenergialain 52 c §:n mukaan 3 % jätehuoltovelvollisen kalenterivuoden rahastotavoitteesta.

Suojaosuus katetaan ensisijaisesti ylijäämällä ja Varautumisrahaston voitolla: lain 42 §:n mukaan ylijäämä palautetaan jätehuoltovelvolliselle vain siltä osin kuin se ylittää suojaosuuteen tarvittavan määrän ja lain 51 §:n mukaan kalenterivuoden voitolla hyvitetään rahasto-osuuksia vain siltä osin kuin voitto ylittää suojaosuuteen tarvittavan määrän. Lisäksi jätehuoltovelvollisen on lain 52 c §:n mukaan luovutettava rahastolle vakuuksia siten, että maaliskuun viimeisenä päivänä vakuuksien yhteismäärä vastaa suojaosuutta siltä osin kuin siirretty ylijäämä ja voitto eivät sitä kata. Suojaosuuden tarkoituksena on toimia riskienhallintakeinona Varautumisrahaston arvon heilahteluja vastaan.

Jätehuoltovelvollisella tai sen osakkeenomistajalla on ydinenergialain 52 a §:n 1 momentin mukaan oikeus lainata Varautumisrahastosta enintään 60 prosenttia siitä määrästä, joka saadaan vähentämällä asianomaiselle jätehuoltovelvolliselle vahvistetusta rahastotavoitteesta jätehuoltovelvollisen osuus rahaston hallinnosta ja pääoman hoidosta kalenterivuoden aikana arvion mukaan aiheutuvat kustannukset. Jos seuraavalle kolmelle vuodelle vahvistetut rahastotavoitteet poikkeavat määrältään toisistaan, käytetään määrältään pienintä rahastotavoitetta. Jos varoja on lainattu 48 §:n 2 momentin nojalla, jätehuoltovelvollisen lainausoikeus vähenee vastaavalla määrällä.

Jätehuoltovelvollisen osakkeenomistajilla on oikeus käyttää jätehuoltovelvollisen yllämainittua oikeutta siltä osin kuin jätehuoltovelvollinen ei itse sitä tee. Rahastosta osakkeenomistajille kulloinkin lainattavissa oleva määrä on lainattava niille osakkeenomistajille, jotka sitä vaativat, tarpeen vaatiessa näiden osakeomistuksien suhteessa rahaston tarkemmin määräämällä tavalla.

Vähintään 20 prosenttia rahaston siitä varallisuudesta, joka saadaan laskemalla yhteen ydinenergialain 52 a §:n 1 momentin mukaisessa laskelmassa käytetyt rahastotavoitteet ja 43 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti vahvistetut rahastotavoitteet sekä vähentämällä tästä summasta rahaston hallinnosta ja pääoman hoidosta kalenterivuoden aikana arvion mukaan aiheutuvat kustannukset, on valtion

käytettävissä ja voidaan sijoittaa Suomen valtion velkasitoumuksiin tai valtion talousarviossa siirtää rahastosta määräajaksi valtiovarastoon.

Jos varoja on siirretty valtiovarastoon, on talousarvioon vuosittain otettava määräraha rahastolle kyseisenä vuonna takaisin siirrettävien varojen palauttamisesta ja jätehuoltovelvollisten lainastaan maksamaa korkoa vastaavan korvauksen maksamiseen rahastolle. Lainan korko sidotaan markkinoilla yleisesti noteerattavaan viitekorkoon. Rahaston pääoman arvon säilymisen ja tuoton turvaamisen niin vaatiessa sovellettavaan viitekorkoon lisätään erityinen korkomarginaali.

Toiminta vuonna 2023

Kertomusvuoden aikana olivat ydinenergiain tarkoittamia jätehuoltovelvollisia, joilla on ydinenergiain 43 §:n mukaisesti vahvistettu nollassa poikkeava vastuumäärä, ovat Fortum Power and Heat Oy (FPH), Teollisuuden Voima Oyj (TVO) ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriön vahvistettua jätehuoltovelvollisten rahastotavoitteet vuodelle 2023, Fortum Power and Heat Oy:n osalta 1 197,0 milj. euroa, TVO:n osalta 1457,9 milj. euroa ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n osalta 6,713 milj. euroa, vahvisti rahasto FPH:n jätehuoltomaksuksi n. 57,3 milj. euroa ja TVO:n jätehuoltomaksuksi n. 39,3 milj. euroa. Lisäksi rahasto vahvisti FPH:n kattamattomaksi suojaosuudeksi n. 35,9 milj. euroa ja TVO:n kattamattomaksi suojaosuudeksi n. 43,7 milj. euroa. Kattamattomat suojaosuudet katettiin 52 c §:n mukaisilla vakuuksilla 31.3.2023 mennessä.

VTT:n rahasto-osuus oli suurempi kuin vahvistettu rahastotavoite, ja lisäksi edellä mainittu suojaosuus oli jo katettu, joten rahasto palautti jätehuoltovelvollisille rahasto-osuuden ja rahastotavoitteen välisen erotuksen eli ylijäämän n. 1,2 milj. euroa.

Eräantyneet pääomat, korot ja korvaukset sekä ydinjätehuoltomaksut suoritettiin asianmukaisesti. Fortum Oyj:n ilmoitettua käyttävänsä lainausoikeuttaan Fortum Power and Heat Oy:n osakkeenomistajana ja rahaston hyväksytyä tarjotut turvaavat vakuudet lainattiin Fortum Oyj:lle 718,2 milj. euroa. TVO:n ilmoitettua käyttävänsä lainausoikeuttaan osittain ja rahaston hyväksytyä tarjotut turvaavat vakuudet takaisinlainattiin TVO:lle n. 727,5 milj. euroa.

Varautumisrahastosta annettavan lainan korko on ydinenergiain 52 a §:n 4 momentin mukaan sidottava markkinoilla yleisesti noteerattavaan viitekorkoon. Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisiä ehtoja koskevalla valtioneuvoston asetuksella (83/2010) ja sen muuttamista koskevalla valtioneuvoston asetuksilla (245/2014, 100/2017, 363/2021) on määrätty, että edellä mainittu korko on kahdentoista kuukauden Euribor-korko, kuitenkin aina vähintään 0 prosenttia, lisätynä 0,7 prosenttiyksiköllä. Korko tarkistetaan vuosittain.

Jos jätehuoltovelvolliset tai näiden osakkeenomistajat eivät käytä lainausoikeuttaan joltain osin, on Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitettava käyttämättä jääneet Varautumisrahaston varat siten, että huolehditaan sijoitusten turvaavuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta hajauttamisesta (sijoitustoiminta).

Rahasto käyttää sijoitustoiminnassaan Valtiokonttorin sijoituspalveluja valtion sitoumusten hoitamiseen. Valtiokonttori noudattaa rahaston varojen sijoittamisessa rahaston johtokunnan kunkin vuoden sijoitussuunnitelman mukaista ohjeistusta.

Varautumisrahaston hallintokulut tilikaudella olivat 357 436 euroa.

Rahaston johtokunta esittää, että Varautumisrahaston tilivuoden tuottojäämä, 153 841 795,59 euroa, siirrettäisiin ydinenergiain mukaisesti jätehuoltovelvollisten rahasto-osuuksien lisäyksiksi siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina.

Tutkimusrahaston toiminta

Toiminnan periaatteet

Valtion ydinjätehuoltorahasto voi ydinenergiain 53 a §:n mukaisesti myöntää avustusta sellaista tutkimustoimintaa varten, jonka tavoitteena on edistää ydinlaitosten turvallista käyttöä ja ydinjätehuollon ratkaisujen kehittymistä sekä varmistaa, että viranomaisten, ydinlaitosten haltijoiden ja jätehuoltovelvollisten saatavilla on näihin liittyen riittävästi ja kattavasti asiantuntemusta ja muuta osaamista. Lisäksi rahasto voi myöntää avustusta tällaista tutkimustoimintaa edistävää tutkimusinfrastruktuuria varten sekä mainittuja tavoitteita edistävää korkea-asteen koulutustoimintaa varten.

Maksut toimintaan peritään ydinenergiain 53 b §:n mukaisesti. Maksu on maksukaudella 1 (vuosina 2023–2025):

- ydinlaitoksen haltijalta 390 euroa kultakin luvassa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta tai periaatepäätöksessä ilmoitetulta suurimman lämpötehon megawatilta tai, jos periaatepäätöksen nojalla on haettu rakentamislupaa, lupahakemuksessa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta;
- jätehuoltovelvolliselta, jolle on lain 43 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistettu vastuumäärä, on velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle 53 a §:ssä tarkoitetun toiminnan rahoittamiseksi vuosittain maksun, jonka määrä on 0,10 prosenttia asianomaista maksuvuotta edeltävälle vuodelle kohdistetusta vastuumäärästä.

Valtion ydinjätehuoltorahasto voi kunakin vuonna myöntää avustuksia enintään käytettävissä olevan erillisvarallisuuden mukaan siltä osin kuin sitä ei ole sidottu jo tehdyillä avustuspäätöksillä eikä siihen sisälly rahastolle syntyneitä saatavia. Rahasto päättää hakemusten perusteella avustusten myöntämisestä siten, että avustettavat hankkeet ovat korkeatasoisia ja edistävät kokonaisuudessaan tarkoituksenmukaisella tavalla 53 a §:ssä säädettyjä tavoitteita.

Avustukseen sovelletaan lisäksi valtionavustuslakia (688/2001). Valtion ydinjätehuoltorahasto tekee valtionavustuslaissa tarkoitetut päätökset, jotka koskevat valtionavustuksen myöntämistä, maksatusta ja takaisinperintää, sekä hoitaa valtioapuviranomaisen päätösten muutoksenhakuun liittyvät asiat. Muilta osin työ- ja

elinkeinoministeriö hoitaa valtionavustuslaissa valtionapuviranomaiselle säädetyt tehtävät.

Toiminta 2023

Edellä tarkoitetut ydinlaitosten haltijat ja jätehuoltovelvolliset, jotka ovat velvollisia suorittamaan maksuja tutkimusrahastoon, ovat Fortum Power and Heat Oy, Teollisuuden Voima Oyj ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Tutkimusrahastoon suoritettiin vuonna 2023 yhteensä 7 840 313 euroa.

Rahasto jakoi vuonna 2023 ydinturvallisuuden ja ydinjätehuollon tutkimushankkeille SAFER2028-tutkimusohjelman kautta 8 007 948 euroa. Tutkimusohjelman hallintohankkeelle myönnettiin 503 375 euroa. Tutkimusrahaston hallintokulut olivat 67 146 euroa.

Tutkimusrahaston tilikauden tuottojäämä on 519 239,07 euroa. Rahaston johtokunta esittää, että tuottojäämä lisätään tutkimusrahaston pääomaan.